

Joana Pribušauskaitė

Klausymo ir skaitymo gebėjimų ugdymas: užduotys

Skaitymo ar klausymo užduotys turėtų būti tikroviškos – skatinti tokius veiksmus, kuriuos reikėtų atlikti gyvenime, pavyzdžiui, suprasti, kas sakoma apie autobuso išvykimo laiką, planuoti kelionę ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose ir pan. Žinoma, pati užduoties forma dažniausiai yra santykinė (pavyzdžiui, įvertinti teiginius, užpildyti lentelę), gyvenime taip paprastai nedarome – reikiamą informaciją rašome ne į lentelę, šiuo atveju kalbant apie tikroviškumą, turimas galvoje turinys (išgirsti, ko reikia, suprasti faktus, įvertinti nuomones ir pan.). Kitaip tariant, užduotimis ugdomi tokie kalbiniai komunikaciniai gebėjimai, kurių reikia vartojant kalbą įvairiose srityse: asmeninio gyvenimo, viešosios, profesinės veiklos ar mokymo ir mokymosi kontekste.

Renigiant konkrečią užduotį svarbu numatyti jos komunikacinį ir didaktinį tikslus (gauti žinių ar jas taikyti, ugdyti įgūdžius ar gebėjimus), mokinių kalbinę veiklą (konkrečius kalbinius veiksmus), taikytinas (ugdytinas) strategijas¹ ir mokymosi mokytis gebėjimus² ir vietą visoje mokymo(si) sistemoje, taip pat suplanuoti, kiek reikės laiko jai atlikti, koks bus galutinis jos pavidalas (užpildyta lentelė, santrauka, rašinys, pasakojimas žodžiu ir t. t.), kaip bus garantuojamas grįžtamasis ryšys (mokytojas komentuoja visų bendrą darbą ar kiekvieno mokinio atliktį individualiai), kaip bus dirbama (individualiai, poromis ar grupelėmis). Pavyzdžiui, parenkami du tekstai apie Biržus iš kelionių vadovų „Pažinkime Lietuvą“ (sud. R. Krupickas, Kaunas: Šviesa, 1995, p. 84–86) ir Algimanto Semaškos „Po Lietuvą“ (Vilnius: Viltis, 1994, p. 14–15) ir Biržų planas. Užduoties tikslas – atrinkti ir panaudoti informaciją iš dviejų tekstų. Tokia užduotimi ugdomi atrankinio ir detalaus skaitymo gebėjimai, taip pat užduotis siejama su aprašomojo teksto kūrimu (vietovės objektų aprašymas): mokiniams reikės skaityti, žodžiu apibendrinti informaciją, bendrai kurti naują sakinį tekstą (sudaryti ir pažymėti miesto plane ekskursijos maršrutą, numatyti, kokios dar informacijos reikėtų paieškoti iš kitų šaltinių), vėliau – parašyti tekstą kelionių vadovui apie savo gyvenamą (ar mėgstamą, lankomą) vietą. Mokytojas komentuos atliktis bendrai. Ekskursijų maršrutai sudaromi dirbant grupelėmis, o tekstai kelionių vadovui kuriami individualiai, paskui pristatoma visiems.

¹ Apie strategijas plačiau žr. BEKM, p. 94–96, p. 116–120.

² Apie mokymosi mokytis gebėjimus žr. BEKM, p. 144–146.

1. Užduočių pobūdis

Parenkant tekstus ir rengiant užduotis orientuojamasi į asmens saviraišką: pažinimą (*ką nauja sužinojau?*), emocijas (*ar man patinka, nepatinka, juokinga, baisu?*), nuomonės reiškimą (*ką manau?*) ar elgesį (*kaip ką turiu daryti, veikti?*). Atsižvelgiant į tai, formuluojamas komunikacinis tikslas: išgirsti reikiamą ar svarbią informaciją, vertinti, reikšti nuomonę, veikti pagal nurodymus ir pan.

Užduočių forma dažnai priklauso nuo konkretaus teksto ir tikslo. Ar mokoma tam tikrų skaitymo ar klausymo būdų (atrinkti informaciją, suprasti esmę, nustatyti teksto temą ir aktualumą ir pan.), ar ugdoma, kaip suvokti teksto struktūrą, vidinį ir išorinį rišlumą (koherenciją ir koheziją), jų raiškos priemonės (įvykių, apibūdinių, argumentų pateikimo seką, jungiklius ir pan.), ar pratinama taikyti supratimo strategijas: numatyti, remtis pamatinėmis žiniomis, kontekstu (žodžio, sakinio, pastraipos, viso teksto lygmeniu), – visais atvejais užduotys turi krypti į **teksto visumos** suvokimą. Jeremy Harmeris (remdamasis kitais autoriais) pabrėžia, kad mokant suprasti tekstus, visada – prie bet kokio teksto – reikėtų iškelti šiuos klausimus: *Apie ką tekstas (tema)? Kas jį parašė (autorius)? Kam jis skirtas (adresatas)? Kokia autoriaus intencija? Kaip jums patinka tekstas?*³

Pagal formą užduotys skirstomos į **uždarąsias, pusiau atvirąsias** ir **atvirąsias**. Uždarąjo tipo užduotys yra tokios, kur nereikia kitų kalbinių gebėjimų: rinkimosi (kelių pasirinkčių, teisinga / neteisinga), siejimo. Tokios užduotys labiau tinka žemesnio kalbos mokėjimo lygio mokiniams, kuriems sunkiau taikyti visų kalbinės veiklos rūšių gebėjimus, ir ypač tinka mokant suprasti klausomus tekstus. Reikia supažindinti mokinius su tokio tipo užduotimis, nes dažniausia jos būna standartizuotuose testuose, tačiau patartina jomis neapsiriboti, integruoti visas kalbinės veiklos rūšis, neskurdinti mokymo proceso.

Pusiau atvirosios užduotys yra tokios, kai prašoma pateikti trumpus atsakymus – atsakyti į klausimus, sugalvoti pavadinimus, parašyti svarbiausią pastraipos teiginį ir pan. Tokios užduotys labiau skatina saviraišką, leidžia integruoti kitus kalbinius gebėjimus, sudaro sąlygas diskutuoti (pavyzdžiui, spręsti, kuris pavadinimas tinkamiausias).

Atvirosio tipo užduotys yra tokios, kai prašoma sukurti ilgesnį tekstą – mokant recepcinės veiklos, dažniausiai remiamasi perskaitytu ar išklaustytu tekstu. Pavyzdžiui, perskaitomas tekstas apie sportininką Virgilijų Alekną, potekstinė užduotis – parašyti apie žmogų, kuriuo žavimasi (biografijos faktai, pasiekimai, kodėl jis mokiniui atrodo išskirtinis).

2. Užduočių seka

Pagal eiliškumą skiriamos **prieštekstinės, tekstinės** ir **potekstinės** užduotys. Prieštekstinės užduotys – tai tam tikras „apšilimas“: supažindinama su tema, suaktyvinamos turimos žinios, prisimenama reikiama leksika, gramatika. Šiomis užduotimis siekiama dvejopų tikslų:

- sudominti, motyvuoti mokinius;

³ Žr. Harmer J., 2001, p. 218.

- palengvinti teksto supratimą – pasiaiškinti tuos dalykus, kurie gali labai trukdyti suprasti tekstą (sociokultūros, sociolingvistikos, kalbos ir pan.).

Siekiant sudominti mokinius reikėtų parodyti temos aktualumą, sukurti tam tikrą intrigą. Tarkime, prieš duodant skaityti teisinių dokumentų ištrauką, galima (kad ir iš „Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymo“ trečiojo skirsnio „Prekių ir paslaugų kokybė ir sauga“⁴) aptarti situacijas, kai buvo nupirkta sugadinta prekė ar prastai aptarnauta – kokių veiksmų buvo imtasi? Koks buvo rezultatas? Kokios yra vartotojo teisės ir kaip galima jomis pasinaudoti? Kalbiniu požiūriu aptartinos funkcinių stilių ypatybės, būdinga kalbinė raiška: pravartu duoti palyginti, kaip apie tuos pačius dalykus būtų kalbama, pavyzdžiui, administraciniu ir publicistiniu stiliais; aptarti, kas lemia kalbinės raiškos parinkimą.

Sudominti ir skatinti prognozuoti (taikyti strategiją) galima taip pat duodant svarbiausius teksto žodžius ir prašant sukurti pasakojimą – mokiniams įdomu, kiek jų pasakojimas skiriasi nuo tikrojo; pateikiant teksto įvadinius sakinius ir prašant kurti pasakojimą toliau; rodant su tema susijusius paveikslėlius, vaizdo įrašus, klausant dainų ir pan. Klausymo supratimo prieštekstinė užduotis gali būti trumpas rašytinis tekstas panašia tema.

Tekstas lengviau suprantamas, jei mokiniams pažįstamas teksto žanras, todėl svarbi prieštekstinių užduočių dalis – žinių schemos apie skaitysimą ar klausysimą teksto žanrą suaktyvinimas: gali būti aptariama, kas būdinga interviu, publicistiniam straipsniui, žinutei ir t. t., kaip organizuojamas turinys, kokie minčių reiškimo būdai (aprašymas, pasakojimas, aiškinimas, argumentavimas, samprotavimas) dominuoja ir pan. Pavyzdžiui, prieš klausant interviu su aktoriumi Algiu Latėnu, aptariama, kas būdinga interviu, ko gali būti klausama ir pateikiama tokia užduotis (mokiniai apie šį aktorį žino, nes žiūrėjo filmą „Riešutų duona“): *Jūs esate žurnalistas. Parašykite 5 klausimus aktoriui*. Paskui aptariami klausimai, išrenkami, tarkime, 8 tinkamiausi, argumentuojama, kodėl jie išrenkami, prognozuojama, ką aktorius atsakys.

Prieš pat pateikiant tekstines užduotis, verta perskaityti pavadinimą, aptarti iliustracijas, skyrelių pavadinimus, leisti peržvelgti tekstą ir paprašyti spėti, apie ką bus skaitoma. Spėdami mokiniai jau gali remtis ankstesnėmis prieštekstinėmis užduotimis. Prieš duodant klausyti tekstą, būtina kuo plačiau supažindinti su kontekstu: jeigu tekstas susijęs su aktualijomis, paklausti, ką jie apie tai girdėję ar skaitę, ką apie tai mano, kodėl.

Pateikiant **tekstines** užduotis, labai svarbu gerai išaiškinti, ką mokinys turi padaryti skaitydamas ar klausydamas tekstą. Patartina užduotį suformuluoti raštu, o žodžiu dar ją paaiškinti ir pateikti pavyzdį, kaip ji turi būti atliekama. Galima leisti mokiniams patiems tyliai perskaityti užduotį ir paprašyti, kad jie paaiškintų, kaip reikia atlikti, ir pateiktų pavyzdį. Neužtenka paklausti, ar suprato užduotį, nes gali būti, kad mokiniai suprato skirtingai arba jiems tik atrodo, kad suprato, – būtina įsitikinti praktiškai.

Užduočių, atliekamų skaitant ar klausant (arba – perskaičius ar išklausius) tekstą, tikslas – mokyti atrinkti iš informacijos visumos tam tikrus dalykus, suprasti esmę

⁴ Žr. internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=233223.

ar detales, suvokti teksto visumą. Taigi svarbu, kad tų užduočių punktai mokiniams padėtų suvokti autoriaus intenciją ir įvertinti, kaip ji įgyvendinta. Kitaip tariant, atsakymai turėtų būti tarsi teksto idėjos neiškreiptas atspindys. Tad suradus tekstą, tinkamą tam tikriems skaitymo būdams mokyti, pirmą kartą skaitydami būtent taip, kaip jis iš tikrųjų būtų skaitomas, pasibraukiame svarbiausius reikšminius žodžius, svarbias detales arba trumpai – vienu ar keliais žodžiais – pasižymime pagrindinę pastraipų mintį. Klausomą tekstą pirmą kartą reikia būtinai klausyti (ne skaityti!) ir pasižymėti, kas jame svarbu. Būtent tie žodžiai, detalės ir mintys yra teksto reikšmės metmenys – juos nustatyti ar suformuluoti ir turėtume mokyti teksto supratimo užduotimis, jie yra mūsų užduočių atsakymai.

Užduočių forma pasirenkama atsižvelgiant į ugdomus supratimo gebėjimus. Kaip buvo minėta, mokymo procese puikiai tinka įvairių tipų pusiau atvirosios ir atvirosios užduotys – jos yra artimesnės natūraliam kalbos vartojimui, leidžia derinti įvairius kalbinius gebėjimus ir praktikuoti įvairias kalbinės veiklos rūšis: skaitymą, klausymą, kalbėjimą, rašymą, sąveiką ir tarpininkavimą. Prie pusiau atvirųjų užduočių (tokių, kai mokiniui reikia sukurti trumpą atsakymą) priskirtini ir klausimai. Jie formuluojami taip, kad nepakaktų atsakyti vienu žodžiu – mokiniai būtų skatinami daugiau kalbėti. Reikėtų vengti tikrinamųjų klausimų (*ar, gal...*), nes pakanka atsakyti *taip / ne* (ir provokuoja spėti). Nelabai tinka ir alternatyviniai klausimai (*arba..., arba*), nes atsakymas sufleruojamas. Tinkamesni konkretieji klausimai (*kas, kur, kad, kodėl* ir t. t.), tačiau norint, kad atsakymas būtų ilgesnis galima tiesiogiai paprašyti (pavyzdžiui, į klausimą *Kada prasideda spektaklis?* reikalauti atsakymo *Spektaklis prasideda ...*), bet toks atsakymas labai jau dirbtinis. Galima paklausti bendru klausimu, reikalaujančiu ilgesnio atsakymo (pvz., *Ką tu manai apie...?*) arba duoti temą (pvz., *Ką gali papasakoti apie...*).

Skaitymui skiriamas ribotas laikas – tiek, kiek vidutiniškai reikia laiko perskaityti tam tikru būdu. Pageidautina, kad mokiniai nesinaudotų jokia paspara, pratintųsi spėti iš konteksto arba pasibrauktų nesuprantamus žodžius ir pasibaigus skaitymui skirtam laikui paklaustų mokytojo. Po skaitymo ar klausymo galima poromis ar grupelėmis aptarti, kaip pasisėkė atlikti užduotį. Paskui būtina pasitikrinti visiems, pasiaiškinti nesuprantamus dalykus. Jei tokių dalykų buvo daug, gali prireikti dar kartą aiškinti užduotį ir dar kartą skaityti ar klausyti tekstą. Taigi užtikrinamas grįžtamasis ryšys: mokytojas ne tik išklauso ir įvertina, bet būtinai **komentuoja** atliktis, paaiškina, kodėl kuris atsakymas yra netinkamas.

Įsitikinus, kad užduotis atlikta gerai, mokiniai tekstą suprato, pateikiamos **po-tekstinės** užduotys. Jų tikslas – naujus dalykus sieti su savo patirtimi. Šiame etape tekstu pasinaudojama kaip pretekstu: diskutuojama perskaityta tema, prisimenami panašūs dalykai iš patirties, plečiama tarpkultūrinė patirtis. Pavyzdžiui, gali būti klausama, kaip yra jų aplinkoje; ar tokie dalykai, apie kuriuos perskaitė ar klausė, aktualūs; kaip mokiniai vertina; kokia jų nuomonė; netiesiogiai skatinama vartoti naujus žodžius, junginius, gramatikos formas.

Taigi receptyviųjų gebėjimų ugdymo seka būtų tokia⁵:

PASIRENGIMAS	UŽDUOTIES IŠAIŠKINIMAS	SKAITYMAS/ KLAUSYMAS	GRĮŽTAMASIS RYŠYS	SIEJIMAS SU PATIRTIMI
			UŽDUOTIES IŠAIŠKINIMAS	
			SKAITYMAS/ KLAUSYMAS	
			GRĮŽTAMASIS RYŠYS	

Tą patį tekstą galima panaudoti mokant kelių skaitymo būdų: pirmiausia duodama užduotis, kuriai atlikti reikia perskaityti apžvalginiu būdu (nustatyti temą, prognozuoti įdomumą), paskui pateikiama visuminio skaitymo užduotis (nustatoma esmė, problema, svarbiausios mintys ir t. t.), o vėliau gali būti duodama nuodugniojo skaitymo užduotis (visos mintys ir detalės).

3. Vaizdo ir garso įrašų naudojimas ugdant supratimo gebėjimus

Mokant klausymo gebėjimų rekomenduojama naudotis garso ir vaizdo įrašais. Užduočių gali būti įvairiausių:

- atpažinti žodžius (kuriuos žodžius suprato, ar gali rekonstruoti, apie ką buvo kalbama, – tai daro visi kartu, paskui klauso po sakinį ir tikslina);
- sieti (pažymimi paveikslėliai, siejama dienos su veikla ir pan.);
- įrašyti reikiamą informaciją (pildyti lentelę, brėžti grafiką ir pan.);
- vykdyti nurodymus (piešti, atlikti kokį kitą veiksmą: atsistoti, pakelti ranką, apsisukti ir t. t.);
- įvertinti teiginius (*teisingas / neteisingas*);
- palyginti tekstus (turi vienokį skaitomą tekstą ir klausydami pažymi, ką girdi kitaip);
- reziumuoti, konspektuoti (paklauso, tada parašo ir lygina grupelėse);
- dainuoti!

Su vaizdo įrašais gali būti dirbama įvairiai. Štai keletas pavyzdžių.

I. Žiūrimas filmas, pavyzdžiui, „Riešutų duona“. Prieš tai kiekvienas išsitraukia lapelį, kuriame užrašytas kurio nors veikėjo vardas. Užduotis – pagal pateiktą planą charakterizuoti veikėją (kaip jis atrodo, kaip rengiasi, koks jo charakteris, ką galima pasakyti apie jo pomėgius ir pan.). Kadangi visi būna susitelkę prie „savo“ herojaus, reikėtų po visų pasakojimų dar kartą peržiūrėti, kad kiti pakomentuotų, ko kas nepamatė. Svarbu išprovokuoti diskusiją.

⁵ Harmer J., 1995, p. 190.

II. Skaitomas tekstas apie kokį žymų aktorių, pavyzdžiui, apie Reginą Varnaitę. Paskui parodomos ištraukos iš filmų, kur ji vaidina (ištraukas iš miuziklo „Velnio nuotaka“, iš TV serialų). Prašoma padiskutuoti: kaip atsiskleidžia jos asmenybė, kokie jos vaidmenys ir pan.

III. TV reklamų vertinimas. Pažiūrimos dažnai kartojamos reklamos, jos analizuojamos šiais aspektais:

- kam skirta (tikslinė grupė);
- kuo produktas naudingas vartotojui;
- kaip ir kada produktas vartojamas;
- kiek gamintojai nori, kad produktas būtų tapatinamas su firma.

Tada žiūrimos kelios pasirinktos reklamos ir užpildoma lentelė.⁶

	Tikslinė grupė	Nauda	Vartojimo laikas ir būdas	Kiek tapatinama su firma
1.				
...				

4. BEKM skalės

Mokant kalbinės veiklos rūšių patogu orientuotis į tam tikrą kalbos mokėjimo lygį. Europos kontekste svarbi bendroji atskaitos lygių sistema, aprašyta „Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“. Juose pateikiamos iš viso 12 recepcinės veiklos lygių aiškinamųjų skalių.

Klausymas apibūdinamas tokiomis aiškinamosiomis skalėmis (BEKM, p. 97–99):

- bendrojo klausomų tekstų supratimo;
- gimtakalbių pokalbių supratimo;
- klausymo auditorijoje;
- skelbimų ir nurodymų klausymo;
- radijo ir garso įrašų klausymo.

Patiems bendriausiems klausymo mokymo tikslams (ar tiksliau – numatomiems rezultatams) siekti orientuojamasi į bendrąjį klausomų tekstų supratimą. Toliau pateikiamoje skalėje galima išskirti svarbiausius aptarčių žodžius, kurie geriausiai atspindi lygių skirtumus. Iš jų matyti, kad kylant aukštynei, judama nuo konkrečių prie abstrakčių, nuo žinoma prie nežinoma, nuo artimiausios aplinkos prie tolimesnių dalykų, nuo atskirų frazių ir pasakymų prie išplėtos kalbos, nuo labai lėto tempo prie natūralaus. Tai būtina turėti omenyje ir parenkant tekstus, ir kuriant užduotis.

⁶ Remiamasi: Cooper R., Lavery M. & Rinvoluceri M. Video.

	BENDRASIS KLAUSOMŲ TEKSTŲ SUPRATIMAS
C2	Geba klausydamas tiesiogiai ar įrašą <u>be jokių sunkumų</u> suprasti, kas sakoma <u>natūraliu tempu</u> .
C1	Geba <u>pakankamai</u> suprasti, kad sektų išplėtos kalbos <u>abstrakčiomis</u> ir sudėtingomis ne savos srities <u>temomis</u> mintį, nors kartais <u>gali prireikti pasitikslinti detales</u> , ypač jei kalbama <u>nejprasta tartimi</u> . Geba atpažinti platų spektrą <u>idiomų ir šnekamosios kalbos posakių</u> , suvokdamas <u>registro pokyčius</u> . Geba <u>sekti išplėtotą kalbą</u> , net jei ji nėra aiškios struktūros, o ryšiai yra tik numanomi ir aiškiai nepažymimi.
B2	Geba suprasti <u>bendrinę sakytinę kalbą</u> , girdimą gyvai ar per radiją, televiziją, <u>žinomomis ir naujomis temomis</u> , su kuriomis paprastai susiduriama asmeniniame, visuomeniniame gyvenime, taip pat mokymosi ar darbo aplinkoje. <u>Trukdyti</u> suprasti gali tik <u>didelis triukšmas</u> , netinkama teksto <u>struktūra ir/ar idiomos</u> . Geba suprasti <u>turinio ir kalbinės raiškos atžvilgiu sudėtingą kalbą</u> tiek <u>konkrečiomis</u> , tiek <u>abstrakčiomis</u> temomis <u>bendrine tartimi</u> , taip pat ir <u>savo srities</u> mokslines diskusijas. Geba <u>sekti išplėtotą kalbą</u> ir sudėtingą argumentavimą, <u>jei tema yra žinoma</u> ir retorinį kalbos organizavimą rodo <u>aiškūs žymikliai</u> .
B1	Geba suprasti <u>tiesmuką faktinę informaciją</u> <u>įprastomis</u> kasdienio gyvenimo ar su darbu susijusiomis <u>temomis</u> , suprasti <u>esmę</u> ir <u>konkrečias detales</u> , jei kalbama aiškiai bendrine tartimi. Geba suprasti <u>aiškios bendrinės kalbos svarbiausias mintis</u> , kai kalbama <u>įprastomis temomis</u> , pavyzdžiui, apie darbą, mokymąsi, laisvalaikį ir pan., taip pat <u>trumpus pasakojimus</u> .
A2	Geba suprasti tiek, kad patenkintų <u>konkrečius</u> poreikius, jei kalbama <u>aiškiai</u> ir <u>lėtai</u> . Geba suprasti <u>frazes ir pasakymus</u> , susijusius <u>su artimiausia aplinka</u> (pavyzdžiui, svarbiausią informaciją apie šeimą ir asmenį, apsipirkimą, vietos geografiją, darbą), jei kalbama <u>aiškiai</u> ir <u>lėtai</u> .
A1	Geba sekti kalbą, kuri yra <u>labai lėta</u> ir <u>aiški</u> , su <u>ilgomis pauzėmis</u> , kad suprastų reikšmę.

Skaitymo gebėjimai apibūdinami tokiose aiškinamosiose skalėse (BEKM, p. 100–102):

- bendrojo skaitomų tekstų supratimo;
- susirašinėjimo skaitymo;
- skaitymo susipažinimui;
- skaitymo dėl informacijos ir įrodymų;
- nurodymų skaitymo.

Bendrojo skaitymo supratimo skalėje taip pat galima išskirti reikšminius žodžius, geriausiai rodančius lygių skirtumus. Kaip matyti iš skalės, pavyzdžiui, B2

(„Aukštumos“) lygio mokinys jau turėtų gebėti pasirinkti tinkamą skaitymo būdą. Taigi kai mokinys jau geba *patenkinamai suprasti tekstus, kuriuose tiesmukai pateikiama faktinė informacija ir kurių temos susijusios su asmens interesais*, jis turėtų būti įvairiškai mokomas neskaityti visų tekstų vienodai – t. y. neieškoti visų nežinomų žodžių žodynuose, ne visas teksto atkarpas skaityti vienodu tempu ir pan.

BENDRASIS SKAITOMŲ TEKSTŲ SUPRATIMAS	
C2	Geba suprasti ir <u>kritiškai interpretuoti</u> iš <u>esmės visas</u> rašytinės kalbos formas: <u>grožinę</u> ir <u>negrožinę</u> literatūrą, taip pat ir abstrakčius, sudėtingos struktūros tekstus, kuriuose <u>gausu šnekamosios kalbos elementų</u> . Geba detaliai suprasti <u>ilgus ir sudėtingus</u> tekstus, suvokdamas <u>subtilius stiliaus skirtumus</u> ir suprasdamas tiek <u>vidinį loginį turinį</u> (prasmę), tiek eksplicitinę reikšmę.
C1	Geba <u>detaliai</u> suprasti <u>ilgus sudėtingus</u> tekstus, tiek susijusius su specialybe, tiek <u>nesusijusius</u> , jei sunkesnes vietas <u>gali perskaityti ne kartą</u> .
B2	Geba <u>beveik laisvai skaityti įvairiais būdais</u> , įvairiu tempu, <u>atsižvelgdamas į teksto tipą</u> bei skaitymo tikslus ir <u>naudodamasis</u> tinkamai pasirinktais <u>informacijos šaltiniais</u> . Skaitymo žodynas yra platus ir aktyvus, bet gali kilti <u>sunkumų dėl retesnių posakių</u> .
B1	Geba <u>patenkinamai</u> suprasti tekstus, kuriuose <u>tiesmukai pateikiama faktinė informacija</u> ir kurių <u>temos susijusios su asmens interesais</u> .
A2	Geba suprasti <u>trumpus, paprastus</u> tekstus apie <u>konkrečius žinomus</u> dalykus, kurių žodynas susideda iš <u>dažnai kasdien vartojamų</u> ar su darbu susijusių žodžių. Geba suprasti <u>trumpus, paprastus</u> tekstus apie <u>konkrečius žinomus</u> dalykus, kurių žodynas susideda iš <u>dažniausių</u> žodžių, taip pat ir <u>tarptautinių</u> .
A1	Geba suprasti <u>labai trumpus paprastus</u> tekstus, <u>skaitydamas sakinį po sakinio</u> , išskirdamas <u>žinomus</u> vardus, pavardes, <u>žodžius, pagrindines frazes</u> , reikalui esant <u>perskaitydamas dar kartą</u> .

Specifinė recepcinė veikla yra klausymas su vaizdine paspara. Iš esmės toks būtų ir balsu skaitomo teksto sekimas (girdima ir skaitoma – garsai siejami su grafinais ženklais). Tačiau dabartiniame pasaulyje kur kas svarbesnė veikla yra televizijos laidų, filmų žiūrėjimas, naudojimasis naujosiomis technologijomis. Taigi pateikiama ir skalė, skirta televizijos ir filmų supratimui.

TELEVIZIJOS IR FILMŲ ŽIŪRĖJIMAS	
C2	Kaip C1
C1	Geba sekti filmus, kuriuose <u>vartojama daug žargono ir idiomų</u> .
B2	Geba suprasti <u>didžiąją dalį TV žinių ir laidų</u> apie <u>einamuosius įvykius</u> . Geba suprasti <u>dokumentinius filmus, tiesioginius interviu, pokalbių laidas, spektaklius ir daugumą filmų bendrine kalba</u> .

B1	Geba suprasti <u>didelę dalį daugelio</u> TV programų <u>dominančiomis temomis</u> , tokių kaip interviu, trumpos paskaitos, žinių pranešimai, <u>jei kalbama palyginti lėtai ir aiškiai</u> .
	Geba <u>sekti filmus</u> , kurių pasakojamas <u>grindžiamas vaizdais ir veiksmu</u> , o veikėjų <u>kalba aiški ir tiesmuka</u> . Geba suprasti <u>pagrindines</u> TV programų žinomomis temomis <u>mintis</u> , kai kalbama <u>palyginti lėtai ir aiškiai</u> .
A2	Geba nustatyti <u>pagrindinę mintį</u> TV žinių <u>apie įvykius, avarijas ir pan.</u> , jei komentaru yra <u>vaizdinė paspartis</u> .
	Geba sekti <u>faktinių</u> TV žinių laidų temų kaitą ir <u>susidaryti vaizdą, apie ką kalbama</u> .
A1	Neaptariama

Strategijų taikymas aptariamas vienoje skalėje.

	REIKŠMINIŲ NUORODŲ IDENTIFIKAVIMAS IR IŠVADŲ DARYMAS (raštu ir žodžiu)
C2	Kaip C1
C1	Moka <u>iš konteksto</u> ar remdamasis gramatika bei žodynu nustatyti pašnekovo <u>požiūrį, nuotaiką ir intencijas</u> bei <u>numato</u> , kas bus toliau.
B2	Geba <u>taikyti įvairias strategijas</u> tam, kad suprastų, tarp jų ir klausytis siekiant suprasti esmę; <u>tikrintis supratimą remdamasis konteksto nuorodomis</u> .
B1	Geba <u>atpažinti iš konteksto nežinomus žodžius</u> , jei tema yra <u>susijusi su asmens domėjimosi sritimi</u> . Geba suvokti pasitaikančių nežinomų žodžių reikšmę iš konteksto ir nustatyti sakinio prasmę, jei <u>kalbami dalykai yra žinomi</u> .
A2	Geba <u>numanyti galimą nežinomų žodžių reikšmę</u> iš konteksto remdamasis bendra trumpo teksto ar replikos <u>konkrečiomis kasdienio gyvenimo temomis</u> prasme.
A1	Neaptariama

Šios BEKM aiškinamosios skalės gali labai praversti sudarant konkrečios grupės ar kurso mokymo programą.

Rekomenduojama literatūra

1. BEKM – Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys. Vilnius: Firidas, 2008.
2. *Scheilsas J.* Komunikacija kalbos pamokoje. Vilnius: Leidybos centras, 1995.
3. *Cooper R., Lavery M. & Rinvoluceri M.* Video. Oxford: Oxford University Press, 1996.
4. *Harmer J.* The Practice of English Language Teaching. Longman, 1995.
5. *Harmer J.* The Practice of English Language Teaching (Third edition, Completely revised und updated). Longman, 2001.
6. *Ur P.* A Course in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.